Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

LOKALHISTORISK FORENING FOR KLEJTRUP SOGN - 1989

Så præsenterer vi igen et årshæfte, som hvad sideantal angår nu har fået "normal" størelse. Vor største artikel omhandler dobbeltmordet i 1879, men tegneren har ladet artiklen om dansen gennem tiderne være inspirationskilden til forsidetegningen. Ved vort jubilæumarrangement havde de mange deltagere lejlighed til at glæde sig over de mange af Knud Bødkers motiver af historisk art, der var festsalens dekorationer. Festen og den dagen efter afholdte reception blev festliggjort af, at Handelsstandsforeningen bragte os en smuk blomsterhilsen, og Andelskassen og Himmerlandsbanken mødte op med en kontant håndsrækning, medens Sparekassens gave var en smuk sølvdirigentklokke. Fra Historisk Samfund for Viborg Amt overrakte formanden, provst M.Øllgaard en boggave. Til alle briger vi en stor tak!

Vi kan allerede løfte sløret for, at næste års hæfte vil have en beskrivelse af Afholdsforeningen, som da kunne have fejret sin 100 års dag. Vi har foruden foreningens fane næsten komplet såvel forhandlings- som regnskabsprotokoller. Foreningen er for længst ophørt, men i de aktive år, især årene omkring århundredskiftet, var det en stor forening.

Vi har også i år al mulig grund til at sende en tak til Brattingsborgskolen til skoleinspektør og pedel, ikke mindst tak for den hjælp vi modtog, da vi sidste efterår stod i den situation, at det kiksede med det oprindeligt bestilte festlokale. Også bibliotekaren skylder vi tak for beredvillighed ved vore "åbne aftener".

Vi har fået tilkendegivet, at der har været interesse for den medlemsliste, vi bragte sidste år. Vi supplerer med nye medlemmer:

Lizzi Sørensen,Aansbjergvej 32,Frist.-Bjarne Christensen,Stubberupv.Nysted
Fritz Phødenphant,Sønderbyvej,Gedsted-Marry Nielsen,Bakkevænget,Klejtrup
Laurits Simonsen,Viborgvej 20,Klejtr.-Paula Mikkelsen,Solhøjvej 7,Klejtr.
Anna Kvorning Sørensen,Hald Ege -Oskar Eriksen,Viborgvej 4, Klejtr.
Ole Th. Nøhr,Industrivej 2, Klejtrup -Sv.Aage Christiansen,Brat.borgv.Klej
Karen Provst Poulsen,Granvænget,Skals-Erna Hollerup Nielsen,Fruerl.Nørager

Rigtig hjertelig velkommen i foreningen.

Så der kun at kundgøre, at forsidetegningen- som sædvanlig- er leveret af Knud Bødker, kopiering af de mange sider har Britta Laursen også påtaget sig i år, og Villy Jensen har boltret sig med det tekstmæssige.

GOD LÆSELYST.

DANS SOM KULTURFORMIDLER.

Ved vort jubilæumsarrangement på "Brattingsborgskolen" sidste efterår havde vi bl.a. forberedt dansemusik fra trediverne, som mange nok mindes som MODERNE-dans. Vort program var spækket med andre former for dans, så der blev ikke tid til det planlagte, idet vi først nød synet af Folkedanserforeningens opvisning af dansere i smukke dragter efterfulgt af noget "nymodens" kaldet seniordans, hvor dansen foregår i et tempo, så alle skulle kunne klare det. Danseglæden var så stor, at vi må gemme vores trediverdans til en anden god gang.

Folkedans eller nationaldans, som man vel kalder det på andre sprog er vel nærligen den form for dans, vore forfædre "trådte", når de ville prøve at sætte sig udover den daglige trædemølle. At det gennem tiderne har givet anledning til bryderier, når man har fundet på noget "nymodens", hvad dans angår, har vi kunnet hente eksempler på i gamle aviser, hvor forargelsen i nogle tilfælde har været ud over alle grænser. Vi ser bl.a. i HOBRO DAGBLAD fra 1913, at der i forbindelse med et børnebal i den ærværdige HOBRO KLUB, da de voksne ud på aftenen deltog i dansen, at "--der af nogle blev gjort forsøg på at danse BOSTON og lignende moderne BULEDANSE, men balinspektionen viste sig situationen voksen ved hver gang at stoppe musikken", for som det videre hedder "Det må slås fast, at der er forskel på Hobro klub og en dansebule". Året efter er der et læserbrev i samme avis, hvor indsenderen "ikke troede, at man havde nået et så tarveligt niveau. Har Politiet, da ikke magt til at skride ind, når dansen er så grim og uanstændig", spørges der. Avisen svarer:"Selvfølgelig har politiet ret til at skride ind, men så længe, det er "fint" at vrikke i Hobro,er det ikke let at gøre noget. Vi finder, at Politimesteren, som forholdene er i dag, burde forbyde offentlig dans".

-Ja- så forargede kunne man være for trekvart hundrede år siden, men lad os se på, hvorledes vi på vor egn morede i dans, først i dette århundrede. Her dyrkede man dansen rundt på gårdene, altså i private hjem, hvor der afholdtes LIEGSTOW, det var datidens ungdomsgilder.

Vi har nogle fine kildebeskrivelser fra disse fester, fra en af de ivrige deltagere. Det er afdøde Harald Villadsen, som i et brev han i 1960 sendte familien Laustsen i Købmandsgården fra sit ophold på Bigum Hvilehjem. Dette brev og flere, som han i taknemlighed over modtagen godhed sendte til Købmandsgården, leverer han en stor portion lokalhistorie. Brevene som Katrine Laustsen har givet i vor varetægt, vil vi lade tale til os om en tid, som var så helt anderledes end i dag Fra det første brev citerer vi:

- 4. januar eller "fjer´nøjesdaw", som man sagde i min barndom, ja-da er det Liegstowernes tid. Her er det f.eks. i Skårup, hvor der er Pigeliegstow, enten hos "Øster-Jenses"(Skårupgård) eller ofte i den vestre gård hos "Vejster-Nielses". Dansen ville i begge tilfælde foregå i storstuen, og ved pigeliegstowerne var det pigerne, der bød op til dans. Man dansede Russisk Kontra, Trekant, Baglæns Kontra, Skolekontra,Fynbodans,Wienerhopsa, Den bette Hamborre, Møens Hopsa, Svensk Maskerade, Den toppede Høne, Den røde lue, Pigernes Avtensang o.m.fl.

Harald opremser flere af de gamle danse, og han gengiver i flere tilfælde teksten til de sange, de dansende sang.

Vi lader Haralds beretning fortsætte:
-Ved liegstowens afslutning spillede spillemanden "Forgangen nat en sulten kat, en ung og lækker mus fik fat". Herefter blev violinen lagt ned i sin kalveskindspose, og alle vidste, at festen var forbi, men "amerikaneruret" med sit glasmaleri, for enden af langbordet i dagligstuen viste nu også ofte, at klokken var blevet 5 morgen eller mere. Ofte kunne man døje med at nå rettidig hjem til morgenmalkning, men PYT-det var stadig juletid.

Harald mente, at spillemanden for en sådan aften og nat for en halv snes timers indsats modtog den fyrstelige betaling af 2 kroner.

-Til en sådan pigeaften, hvor pigerne nød priviligiet at være den inklinerende part, var det også pigerne, der betalte gildet, oftest 2 kroner, som må have været en rædsom masse penge, men der må have været indeholdt betaling for de nydelsesmidler, der var en del af festen. Det var altså en slags sammenskudsgilde, hvor ikke blot de festdeltagende piger burde bidrage, men også fraværende burde sende deres daler, hvis de ikke ønskede at blive uglesete og sat uden for laget. Til andre af årets liegstowarrangementer deltog pigerne gratis, så 2 kr. den ene gang om året var måske til at bære. Ved pigeaftenerne var der en velkommen lejlighed til at sætte de karle stolen for døren, som ikke havde budt en pige op ved en tidligere lejlighed. En sådan karl kunne komme til at nyde rollen som bænkevarmer. Hævnen var sød.En sådan karl kunne nemt komme til at mangle en indbydende arm, når man begav sig til det fælles kaffebord ved langbordet.

I før nævnte brev giver Harald Villadsen en interessant beskrivelse af flere af de hjem, hvor man normalt kom, når dansen skulle trædes. Han fortæller detaljer om flere af de stuehuse ved gårdene, som ikke eksisterer mere. Han havde en fantastisk iagttagelsesevne. Vi vil ved en senere lejlighed skrive lidt om noget af den "gårdhistorie", som Harald har efterladt os.

For medlemmer som ikke har kendt Harald Villadsen, skal det oplyses, at han stammede fra gården ved Hærup sø, som han selv lod flytte op til Herredsvejen, efter gårdens brand i trediverne. Han lod den nye gård opkalde efter sig selv, som HARALDSMINDE. Det er gården, som nu indehaves af Per Vammen. Harald var søn af den tidligere herredsbetjent R.Villadsen, som bl.a. stod for efterforskningen i "Rasmus Mørke sagen" i 1879.

Haralds virke som landmand var nok ikke succesfuldt. Han afstod omkring 1940, da begge forældre var borte, gården, og flyttede til et hus i Klejtrup, som familien i mange år havde ejet.Harald var ugift og flyttede, da kræfterne ikke slog til længere, på plejehjem i Bigum, men måtte flytte herfra til et plejehjem i Hobro, da hjemmet i Bigum brændte, hvorved han mistede de fleste af de arvestykker, der betød så meget for ham.

Harald døde på Hobro sygehus 1962.Han var da 76 år gammel.

DOBBELTMORDET I KLEJTRUP i 1879.

Den 30. juni i år var det 110 år siden, at egnen blev opskræmt ved at høre om dobbeltmordet i Klejtrup. Som bekendt var det høker Peder Pedersen og dennes karl Anders Jensen kaldet Bødker, der var ofrene. Gennem årene har Klejtrup været kendt som stedet, hvor den sidste offentlige henrettelse fandt sted. Dette er ikke i overensstemmelse med sandheden, idet dette skete året efter-1882- hvor det var Anders Sjællænder der ovre på Lolland-Falster lagde hals til. Det var samme skarpretter som i Klejtrup, nemlig Theodor Seistrup, som også var mestermanden ved den sidste halshugning, der fandt sted i Horsens Tugthus' gård så sent som i 1892, da Jens Nielsen fik sit store ønske opfyldt, at myndighederne tog sig sammen og fik sagen mod ham afgjort. Ved denne lejlighed var det kun indsatte i tugthuset, der overværede handlingen, efter sigende var der flere blandt disse hårdkogte end i Klejtrup, der ikke kunne tåle mosten.

Gennem de nu forløbne mange år har der været skrevet side op og side ned om henrettelsen af Rasmus Pedersen (Mørke), der fandt sted på Serups mark den 5. jan. 1881, ikke alt det skrevne ville tåle at passere et sandhedens sold. Her vil vi prøve at fordybe os i selve mordsagen, som har været mere upåagtet, nok kun været betragtet som et opspil til det mere "forlystelsesmæssige".

For 10 år siden havde vi netop på 100 års dagen den 30. juni arrangeret en ekskursion til retterstedet. Vi besøgte også "Brattingsborg", for at få en fornemmelse af, hvor mordene havde fundet sted. Det ved vi med bestemthed i dag, hvor vi har et fyldigt materiale bl.a. referaterne af de over 60 retsmøder, der blev afholdt inden dommen faldt.

Vores sikkerhed for at være på sikker grund skyldes ikke mindst det udmærkede tegningsmateriale, som blev udført af H.R.Willadsen, landpolitibetjent ved Rinds Herred. Det var før Willadsen fik direkte tilknytning til Klejtrup Sogn ved sit giftermål med gårdmandsenken Magdalene i Hærup. Vi gengiver nogle af disse tegninger, der er bilagt sagen, som den ligger på Landsarkivet i Viborg, idet de giver en udmærket illustration af, hvad vi ved eller har troet at vide.

De mange retsmøder blev i hovedsagen afholdt ved RINDS-GISLUM HERREDERS POLITIRET i Hobro, men flere-bl.a. de to første- blev afholdt i Klejtrup på gården, hvor udåden fandt sted.Tegningerne vi gengiver vil af pladshensyn blive bragt i formindsket format.

Lad os først lige se på, hvem der boede hvor på gården, det skæbnesvangre år 1879. For det første gårdens ejer Peder Mortensen og hans kone Petrine Jensen, de boede i hovedhuset, som var nordfløjen nærmest

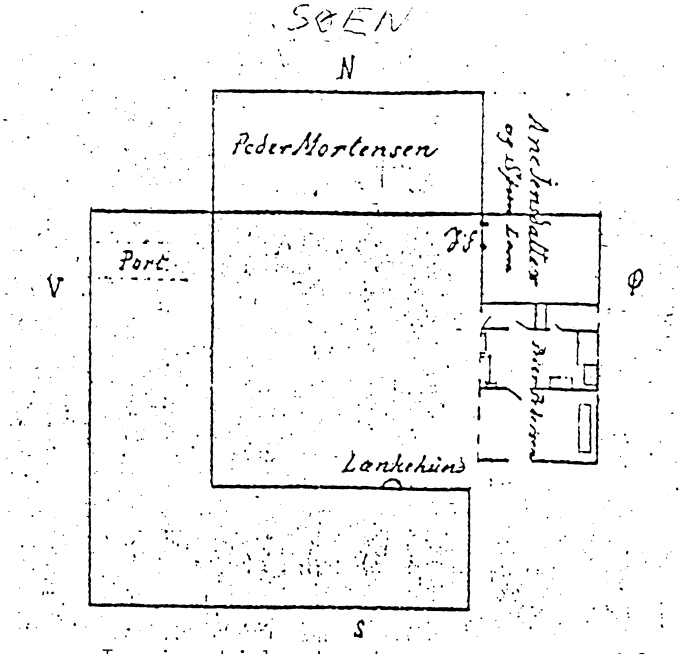

søen. I den nordlige ende af den østre længe, nærmest voldene, boede aftægtskonen Ane Jensen (ejerens mor), sammen med datteren og dennes mand Søren Christiansen(Lem). I samme længes sydlige del boede "Pé Pésen", hvor han havde såvel sin kombinerede stue/soverum som sin høkerbutik.

T.v. herfor ser vi på Willadsens tegning gårdens indretning med angivelse af, hvor de forskellige boede.
Bemærk at det nuv. stuehus nu er fritliggende og er gårdens sydligste bygning. Den er opført af den nuværende ejers far, Karl Jensen.

I sin tid starter sagens opklaring ved, at sognefoged C.Lottrup, Hejring den 30.juni sender et brev til dommeren i Hobro, som denne modtager kl 17. Man må huske, at telefonen ikke fandtes i alle tilfælde ikke på disse kanter, man oplever sagen igennem, at de forskellige myndigheder kommunikerer via telegrafen. Her er altså affattet et brev, som pr bud bliver sendt til øvrigheden i Hobro. Sammen med distriktslæge Magnus og retsvidnerne Kjær og Nielsen begiver den "ordinerede dommer", by- og herredsfoged H.Christensen, sig til Klejtrup, hvor første retsmøde "sættes" på gården kl 7½ aften. Ved rettens ankomst var såvel sognefoged Lottrup som gårdens beboere m.fl. til stede. Dommer og distriktslæge så i "forening de tvende lig af detailist Peder Pedersen og hans tjenestekarl Anders Jensen, Bødker, der henlå i sengen ved siden af hinanden, og begge bar utvivlsomme syn på at være dræbt med slag i hovedet". Dette er direkte refereret fra retsprotokollen.

Sognefoged Lottrup henviser til sin skriftlige indberetning og tilføjer, at han iøvrigt ikke har konstateret forhold, der kunne lede til opdagelse af gerningsmændene, da han formener, at ugerningen vanskeligt kan være udført af blot en person.
Ved afhøring af gårdens beboere bliver det oplyst, at P.P. meget ofte modtog og husede "rejsende og trængende", som han ikke engang kendte meget til, sågar også midt om natten. Det oplystes også, at P.P. havde en temmelig stor hund hos sig, den var også til stede i stuen, da P. Mortensen m.fl. trængte ind til ofrene, men skønt hunden godt kunne give hals, når nogen kom om natten, så har ingen hørt den den pågældende nat. Det mente man beviste, at P.P. selv havde lukket morderen ind, hvad jo også senere er bevist.

Den i gården boende Søren Lem, var ved at bringe sig selv under mistanke, da han oplyste, at han dagen før mordet-søndag- havde opholdt sig hos P.P. fra om eftermiddagen til kl ca9½ aften, idet han som så ofte, besørgede nogle skriverier for P.P.-Vi har tidligere hørt, at P.P. ikke var særlig godt kørende på skrivekunstens område. Vi har fra flere helt uafhængige sider hørt historien om hans sælsomme bogholderi, hvor han tegnede symboler, der angav vareart. Sidst fik jeg historien genopfrisket hos en ældre dame i Viborg, der havde den i overlevering fra sin moder, der havde tjent i Klejtrup Mølle omkring 1875, og havde kendt P.P. Historien går på, at en debitor kom for at betale sin gæld til høkeren. Denne så op på loftsbjælken over disken og afkrævede kunden for en slibesten. Kunden bedyrede ikke at have købt en sådan, hvilket fik P.P. til at studere "bogholderiet" nærmere og fjerne en fluklat fra cirklen på bjælken. Resultatet var nu, at der skyldtes for en ost.-Nå!-det var et stort sidespring, vi må tilbage til, at Søren Lem bestred noget skriveri for P.P. og iøvrigt også for andre.Han kunne

berette, at han den foregående aften havde overværet, at P.P. optalte sin kontante beholdning til 326 kroner. Ved et senere retsmøde bemærkede dommeren, at han har hørt antyde, at P.P. ved sin hjemkomst fra Viborg lørdag den 28. havde været i besiddelse af en større sum end de af Søren Lem nævnte 326 kr, og da Søren Lems forklaring IKKE FORMODES AT KUNNE HÆVE HAM OP OVER AL MISTANKE fandt dommeren, at måtte iværksætte en husundersøgelse hos gårdens beboere, hvilket omfattede Søren Lems arbejdsplads hos Niels Jensen i Skårup, hvor han havde logi, og iøvrigt havde haft tjeneste i 6 år. Her finder jeg også anledning til et sidespring og konstatere, hvor anderledes tiderne er i forhold til i dag. Hvem kan i dag forestille sig en arbejder i Klejtrup med kone og 4 børn, der selv på gåben skulle finde afstanden så stor til Skårup, at han kun kommer hjem søndag og kun i nogle tilfælde overnatter i hjemmet efter en sådan fridag. Det gjorde han her natten til den 30. juni, men begav sig dog mod arbejdsstedet kl ca 3½ for at være rettidigt fremme. Mistanken- som ikke var så kraftig igen- kunne delvis skyldes, at der kunne være en interesse fra familien Lem til at få konens farbror af vejen, da det kunne tænkes, at der var en testamenteret arv at hente. Den arv, som Lems kone havde fået efter sin far var delvist forbrugt og givet har der ikke været meget at rutte med, men selvfølgelig var kravene heller ikke store til tilværelsen

Man har indtryk af, at dommeren holder sig godt orienteret ved at han "hører et og andet", bl.a. siger han i et retsmøde allerede den 2. juli, at han under markedet i Hobro den foregående dag ved samtaler med forskellige, og delvis også på grundlag af de af politibetjent Willadsen foretagne undersøgelser, havde fundet, at der var føje til at rette mistanke mod en person, der hedder Rasmus, er født i Mørke, og som har været i forbedringshus. Dommeren pålægger Willadsen, at "forskaffe sig en hest" og fortsætte ad de forskellige spor. Med lidt galgenhumor kan man næsten se Willadsen under udrykning, svarende til nutidens babuh og blå blink. Den 4. juli meddeles det telegrafisk fra Randers, at man nu har anholdt den efterlyste Rasmus Pedersen (Mørke). I et retsmøde meddeler dommeren, at han har begæret husundersøgelse hos et ægtepar i Hvornum, da der "var fremkommet noget mistanke omend mindre om delagtighed i forbrydelsen", dette dels p.g.a., at Rasmus havde overnattet i de pågældendes lade dels på grund af et rygte om, at tøjrkøllen, der var anvendt ved drabene, skulle være pågældende N.C.Christoffersen tilhørende. Det pågældende ægtepar blev indsat i arrest en eftermiddag, på grundlag af Willadsens rapport, men den foretagne husundersøgelse bragte ikke nyt for dagen. Nok blev de Hvornum-folk fremstillet "fri for bånd og tvang", men alligevel synes vi vel i dag, det var en ydmygende behandling, at blive indsat, på et så løst grundlag. Her kan man også godt drage sammenligninger til dagens Danmark.

Vi kan naturligvis ikke kommentere alle retsmøderne, som nævnt er der over 60 af dem, men interesserede er meget velkomne til at studere vort materiale på vore åbne fredage. Der vil være flere i vort område, der vil finde forfædre, der har udtalt sig i sagen. Den armod der herskede, forstår vi slet, slet ikke i dag, selvom vi brokker os ind imellem. Den før nævnte Hvornum-husmand fortæller bl.a. retten, at han kun har 1 ko, men havde til hensigt at købe en mere på det nys afholdte marked i Hobro, men priserne var for høje, da han kun havde 30 kroner, hvoraf han havde fået de 20 af datteren i Klejtrup og de resterende af en datter i Hærup. Der var nok ikke gyldne tider for småbrugere.Han fas holdt i retten, at han ikke havde haft en tøjrkølle i ca 2 år.

Rasmus er en hård benægter, skønt materialet mod ham hober sig op. Der blev ellers brugt stærke midler. De dræbte skulle begraves i henholdsvis Klejtrup og Roum lørdag den 5. juli, samme formiddag fandt dommeren det nødvendigt at beramme et møde på drabstedet, hvor ligene stadig befandt sig. Han fanst det nødvendigt at foreholde arrestanten de forbrydelser, han er sigtet for under forevisning af de afdøde.

"Da ligene efter obduktionen ikke var blevne sammensyede, og de ikke kunne fremvises tilbørligt med mindre de bragtes i en bedre tilstand, var distriktslæge Magnus bedt om at foretage det fornødne!"

En masse mennesker afhørtes som vidner og ting omtalt, som man ikke i dag synes relevant, men grundighed må man medgive sagsforløbet.Man kan i dag undres over, at opklaringsarbejdet havde herredsfoged Christensen som leder, når samme senere skulle indtræde i dommerkredsen, som foruden vor egen sognefoged bl.a. også kom til at omfatte sognefoged Holmberg, der er bedstefar til den senere Venstre-folketingsmand Gustav Holmberg.I dag vil der være en opdeling mellem anklagemyndigheden ved politimester/statsadvokat og en uafhængig dommerinstitution.

Nedenstående tegning viser Peder Pedersens bolig og butik:

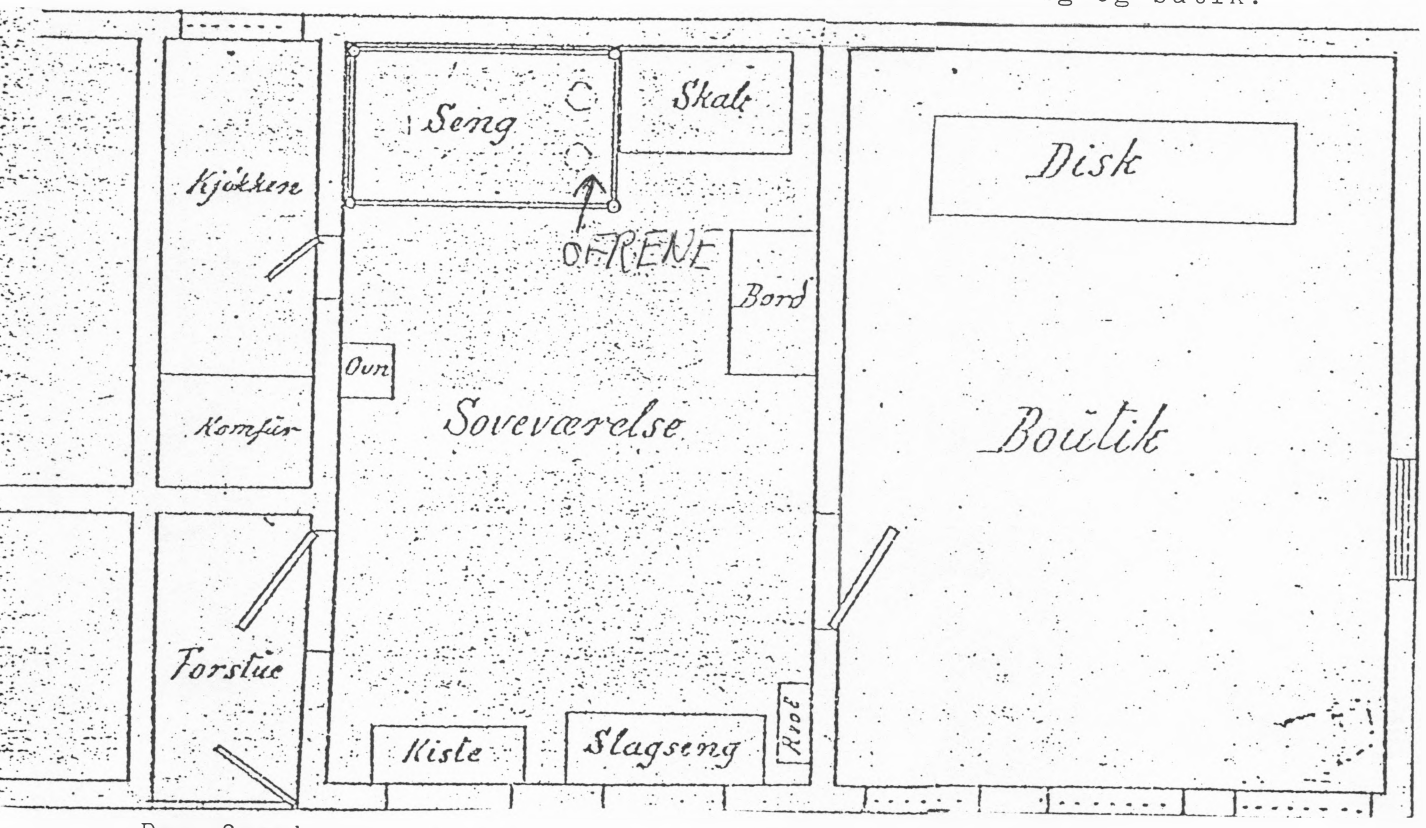

Der fremkommer i retten mange små detaljer-så iderige, at de ville være en forfatter værdige, Rasmus havde en vældig fantasi og besad en frækhed uden lige. Ved konfrontationen med ligene af de myrdede fastholdt han f.eks., at han ikke kendte den myrdede Anders Bødker, hvilket var så oplagt i strid med sandheden, men naturligvis må man i en sådan situation forsøge at sno sig.

Af forskellige skrifter og referater har man kunnet få det indtryk, at Rasmus nok gerne ville have sig en kone, men at der ikke rigtig havde været bud efter ham. Det er helt forkert- trods sit snuskede og usoignerede udseende havde han sandelig en kæreste i gården i Gundestrup, hvor han havde været røgter lige op til morddagen. Hun var ganske vist lidt betænkelig ved hans dårlige rygte og hans løgnagtighed. Hun troede vist bl.a. ikke for meget på hans historie om, at han var ved at forpagte et stykke jord, hvor han agtede at sætte bo. En pige fra Hobro var også i retten, hvor hun godtgjorde, at Rasmus var far til hendes da 5 årige barn.

De dræbte var foruden at de var tilføjet store læssioner med den i retten fremlagde tøjrkølle også pålagt en løkke om halsen,som man aldrig i sagen fandt nogen rigtig ide med. Der var desuden anrettet et bål under ofrenes fælles seng, men det havde ikke fanget i materialet-

Den 4. august starter et nyt kapitel, da føres NIELS ANDERSEN fra

Hørby første gang i retten, og her var Rasmus Mørkes overmand i at fortælle røverhistorier. Niels er ikke fremstillet som sigtet, men ønskes kun afhørt om sit bekendtskab med Rasmus, derforuden har man et bedragerisk forhold at hæfte på manden. Han nægter da også ethvert kendskab til Klejtrup-sagen. Dette fastholder han ved et retsmøde den 7. aug. om formiddagen, men ved et nyt møde samme dags eftermiddag fortæller han så meget udførligt om mordet og omstændigheder i forbindelse dermed. Han giver en lidt komisk beskrivelse af ideen med disse "strikke"om ofrenes hals. Ved et endnu senere møde, samme dag, begynder han at ændre detaljerne fra den tidligere forklaring, og allerede her tror jeg, at retten er ved at have sine tvivl. Det er næsten for godt til at være sandt. I et senere møde forklarer dommen sin bevæggrund til, at han i nogen tid ikke har fremstillet Rasmus. Han finder, at denne er så stor en benægter, at det er mere lønsomt at koncentrere kræfterne om at fremskaffe materiale mod ham.Dette bl.a. ved afhøringer af Niels Andersen-Dommeren får dog den ide, at han den 9. sep. vil konfrontere Rasmus med, hvad Niels har fortalt. Niels bliver i retten opfordret til at gentage alle detaljer i sagen om det påståede samarbejde om drabet. Rasmus nægter stadig, også i næste møde, men efter det næstfølgende den 19 sep beder han senere om tale med dommeren, og ny fremstilling finder sted samme aften kl 19. Her falder hans tilståelse, han vedgår, at han har ombragt de to mænd ved at slå dem i hovedet med den fundne tøjrkølle, som han har medbragt fra Hvornum, nærmere fundet hos Johan Nielsen. Det er klart et overlagt rovmord, idet han beslutter sig lørdag den 28. juni. Påfaldende er det, at han overhovedet ikke husker, at han har lagt løkker om de dræbtes hals, men han mener, at han måske har været så omtåget, at han ikke husker det. Han husker ellers de fleste detaljer. Han husker, at han tog P.P's tegnebog indeholdende 2-300 kr. Hans motiv siger han, kun har været at "forskaffe sig penge". Han erindrer ikke, at Niels Andersen skulle have været med, og i alle tilfælde er det usandt, som af N.A. hævdet, at der skulle foreligge en aftale forud.

Skabet hvor pengene blev opbevaret, havde vi med på vor udstillling i 1979, vi havde lånt det af nu afdøde Agnes Hansen. Hendes bedstefar havde i sin tid købt det fra dødsboet efter P.P.

Som nævnt vil Rasmus ikke tildele Niels A. nogen del i drabene og denne ønsker den 22. sep. at tale med dommeren, hvor han "forsikrer under gråd og heftig bevægelse" at han aldeles ikke har haft med sagen at gøre. Han begrunder sin optræden med, at han ellers frygtede at være blevet lagt i jern. Hans "rolle" spillede han især på grundlag af de ret. udførlige referater, han havde læst i avisen før anholdelsen.I et senere retsmøde gav han som begrundelse, at han håbede ved at være samarbejdsvillig, da at opnå begunstigelse til at måtte nyde skråtobak i arresten. Denne gestus opnåede han ikke, men han fortsatte spillet.

I min barndom fortalte man, at Rasmus angrede, at han ved en fejltagelse havde dræbt Anders Bødker, men derimod ikke PéPéen. Det er der ikke hold i. Han hævder selv, at det ikke var hævngærrighed mod PP. der ganske vist havde snydt ham, som han også snød andre, heller ikke at han, som hævdet, havde været udsat for dennes tilbøjeligheder i retning af pæderasti(homosekseksualitet), han var kun drevet af ønsket om at stjæle, og han var klar over, at vejen var drab på såvel P.P. som Anders B. Han fastholdt Niels Andersens uskyld, på trods af dennes løgnagtige udtalelser imod ham ikke mindst over for kæresten Frederikke. Rasmus konkluderer, at Niels er fuld af løgn, hvilket retten vist ikke følte anledning til at modsige.

Som lægmand skal man være varsom med at have nogen mening om noget, man ikke har særlige forudsætninger for at vide noget om. Forfatteren af dette føler en vis mistanke om, at Niels Andersen måske alligevel kunne være med i foretagendet. Disse "strikke" kendte Rasmus ikke noget til. Forklaringen fra Niels om at ville opnå en "skråtobaktilladelse" lyder usandsynlig. Det kunne nær være blevet en dyr pris tobak.

Ekstrarettens afgørelse den 17.jan. 1880:Arrestanten Rasmus Pedersen af Mørke bør straffes på livet. N.Andersen hensættes i forbedringshus i 2 år. 89-8

Det stod i avisen

FOR 75 ÅR SIDEN

Det aktieselskab der for et par år siden solgte Klejtrup Afholdshjem til Niels Vad, Hvornum, holder afsluttende generalforsamling. Formanden er uddeler V.Jørgensen, dirigent på mødet er gdr. Kr. Bundgaard,Stubbegård, men det er snedker S.Bundgaard, der gav en overssigt over afviklingens forløb. Efter at gælden er der et overskud på 30 kr, som på Willadsens forslag gives til husmandsforeningens forsøgsmark. Der er nogle, der ikke har betalt deres restance, man frafaldt at retsforfølge disse, da man så ikke kan afvikle selskabet før sagen er afsluttet.Man enes om at tale til skyldnernes æresfølelse. Hvorvidt dette gav pote, siger historien intet om. Faktum er:selskabet blev opløst den 10.marts 1914, og man lod musikken spille op til en lystig dans.

Der annonceres med STOR GRAMMOFONKONCERT I HOBRO. På programmet er Karusso og kammersanger Herold.

Den 4. maj nedbrænder Klejtrup Mergelværk totalt. Ilden opstod ved at motorpasseren var ved at fyre op ved hjælp af en primuslampe. Hans tøj, hår og skæg blev antænt, men han reddede livet ved resolut at kaste sig i søen. Entreprenørens tab anslås til 10.000 kr.

1. verdenskrig. Sikringsstyrken indkaldes.
"De gule sedler spredtes skyndsomst. Hele natten mellem 1. og 2. august var der færdsel i Hobros gader, hvor de unge fra oplandet kom for at tage med de indsatte særtog. Avisen besøgte banegården flere gange i nattens løb, og det gjorde et dybt indtryk på os at se den ro og alvor,der prægede de unge mænd, der skulle afsted. Det var godt at se en sådan ungdom blive kaldt ud til den alvorligste post et land kan sætte sine sønner på! Prøv at se efter i gemmerne, om der er en soldaterbog, der viser, at jeres far/bedstefar var blandt disse unge.(Min far var netop vendt tilbage til Klejtrup og var med og mødte ved 4. reg. i København, jeg mener, at han mødte sammen med for længst afdøde K. Mouritsen,Hvornum.)

I disse dage behandlede Rigsdagen et forslag fra regeringen om indførelse af 1 og 2 kr sedler. Det var nødvendiggjort af, at folk ikke ville slippe deres skillemønter. Man talte om "sølvsamlermani!

FOR 50 ÅR SIDEN.

Historien gentager sig, også i 1939 er der unge fra vor egn, der må stille i sikringsstyrken.

Før krigens udbrud var der nogle vældige politiske diskussioner.Nazi-partiet havde ført sig frem, havde bl.a. også haft møde i Klejtrup, hvor flere, der senere viste sig at være alt andet end tyskervenner,viste interesse for at høre om partiets politik.Flere har senere ikke rigtigt villet indrømme deres begejstring for, hvad der blev udrettet i Tyskland, selvom det vel aldrig skulle være forkert at indrømme, at man var blevet klogere. Helt fri for begejstring var bl.a. vel ikke pastor Sandbæk, som da senere viste, at han havde taget et andet standpunkt. På et politisk møde, hvor han i marts 1939 deltog som folketingskandidat for DANSK SAMLING luftede han nogle ideer, som man nok i dag vil synes var noget rabiate. Han var opstillet i Lemvig-kredsen og sagde på mødet: Der skal også iværksættes arbejdstjeneste for kvinder. Han forklarede, at en flok kvinder skulle samles i en egn, hvor der boede mange småfolk. I disse hjem ville disse kvinder så gå hen om morgenen og frivilligt påtage sig hjemmets gerning. De ville, sagde taleren, vaske gulv, vaske bleer og vaske ungerne i både den ene og den anden ende.
En tilhører udbrød forarget:"Står denne præst ikke og kalder danske børn for unger?FØJ! Det affødte en voldsom debat. Jo, der var sprængstof i møderne den gang.

For 25 år siden

SVEN ESKILDSEN KLEJTRUP-LÆGE I 25 ÅR.

I "Himmerland" kunne man den 29. januar 1964 læse denne annonce:

> Fra den 2. februar har jeg overtaget praksis i Klejtrup pr Hobro efter læge Knud Repholtz. Træffetider vil blive meddelt senere. tlf. 6.
>
> Sven Eskildsen.

Før ovenstående stod at læse i "tidende" havde man kunnet læse i samme, at lægesituationen i Klejtrup, på grund af doktor Repholtz' sygdom, var alt andet end god. Først læstes den 7/1 at doktoren havde måttet lægge op, den 17. meddeles så, at lægeboligen af sognerådet er erhvervet for 70.000 kr omfattende "--lægebolig med park og have". Det understreges, at formålet med købet er at skabe mulighed for at få en efterfølger til stillingen som læge i Klejtrup. Den 28. meddeler "Himmerland" opfølgende at kommunen nu har solgt til læge Sven Eskildsen fra Hovedgaard, der vil påbegynde praksis den 14. feb.
Ved den givne lejlighed vil der fra vor forening lyde et til lykke og tak for de 25 års virke til vort medlem i lægeboligen.

Bortset fra det lokalhistoriske i ovenstående kan man vel synes, at det beskriver, hvad der sker mangfoldige steder, men her følger også en historie om lokalt selvstyre, når det er bedst.

I nogle notater som afdøde fhv. sognerådsformand Søren Kr. Andersen i sin tid overlod os, har han gjort rede for de omstændigheder, der forelå omkring at sognerådet købte lægeboligen. Søren Kristian huskede et år galt, da han skrev disse erindringer ned, men vi vil lade hans notat tale.

-Klejtrup Kommune var i 1965 (64) i en vanskelig situation på grund af læge Knud Repholtz' sygdom, ved at patienterne søgte udenbys læger, så kommunens kørselsudgifter steg betydeligt, og hvis dette resulterede i at alle patienter valgte anden læge, fik vi aldrig læge til Klejtrup igen. Vi henvendte os derfor til fru Repholtz, hendes mand var på det tidspunkt meget syg. Vi tilbød at købe lægeboligen med tilhørende praksis. Ved købet forpligtede vi os til kun at videresælge til en læge, som ville drive praksis fra boligen. Vi havde blot boligen en uge, da var den videresolgt til læge Sven Eskildsen. Vi havde hverken tab eller fortjeneste, men formålet var jo at skaffe en læge til byen. Det blev opnået. Denne handel var iøvrigt ikke i overensstemmelse med kommunens love og vedtægter, men det foregik uden den store opmærksomhed. Det var iøvrigt den eneste gang i min formandstid, hvor der blev indkaldt til kl 7 morgen. -Vi kan vist godt sige i dag-- det var friskt gjort.

Iøvrigt er det jo ikke første gang, at lægeboligen er i sognets eje, idet den jo i sin tid blev etableret af "Foreningen til tilvejebringelse af en lægebolig i Klejtrup". Det vender vi tilbage til ved en anden lejlighed. Vi kan konstatere, at der i de omkring 90 år kun har været 3 læger i Klejtrup. Før Repholtz var det den navnkundige Hegelund-Lange.

Kort efter at have forladt lægehuset og bosat sig i det nu nedrevne "Malerens Hus" døde doktor Knud Repholtz-den 3. april 64. Han blev 72 år.

"STORE ALBERT" ER DØD.

I årshæftet sidste år meddelte vi, at vi havde modtaget fra Agnes og Børge Berthelsen, Kruså, en smuk mappe med historien om de franske dessertører, der opholdt sig her på egnen i krigens sidste tid. Efter at de var kommet herud fra Viborg, deltog de i modstandsarbejdet på egnen, hvor netop Børge Berthelsen var en dygtig leder af gruppen "Platos".

Efter år uden kontakt lykkedes det for Børge at genskabe forbindelse, som først medførte dansk besøg i Frankrig med fransk genvisit heroppe i 1986.
Desværre måtte den ene af de franske - Marchel Dietrich - melde afbud på grund af sygdom, men både "lille Albert" og "store Albert" med famile rejste den lange vej, og de havde nogle gode dage her i landet. De var rundt omkring og så såvel nedkastningsstedet i Hærup og især stedet, hvor de opholdt sig i en hule i Lindum skov.
Det var bevægende øjeblikke for dem nu som pensionister at stå, hvor de som meget unge eftersøgte havde ophold for nu over 4o år siden. På "Søkroen" blev der en aften afholdt et lille arrangement, hvor borgmester P. Nielsen bragte kommunens hilsen til de fremmede. "Store Albert" kunne stadig lidt dansk, men eller var Bente Lonsdale behjælpelig med tolkning til/fra det franske. I Klejtrup var det foruden kommunen, vor forening, Handelsstandsforeningen og Borgerforeninger, der hilste de fremmede.
Den følgende dag var der fest i Hvornum Forsamlingshus med deltagelse af bl.a. mange gamle modstandsfolk.

I Hvornum fik franskmændene overrakt en smuk kongelig porcelænsvase, hvortil midlerne var kommet fra Lokalhistorisk Forening, pengeinstitutterne i Klejtrup samt enkelte private bidragydere.

I overrækkelsestalen sagde formanden for Lokalhistorisk Forening bl.a.: "En dansk digter tolkede i sin tid vores tunge besindighed i en sang "Jyden han er stærk og sej", idet han heri siger, at først når der er nød på færde, kommer jyden ud af døren. Det var netop det, der skete her under krigen. Nogle unge mente, at der virkelig var nød på færde. I, kære gæster kom og stillede jer solidarisk og gjorde fælles sag med vore unge. Derfor er I en del af vores historie".

Et af de steder, hvorfra der blev ydet støtte til de jagede dessertører,var i "Træskostines hus". Da Agnes døde sidste efterår, var der en smuk dekoration med bånd i de franske farver fra "de franske drenge".

Nu er en af de tre drenge død. "Store Albert" døde i sommer af en alvorlig sygdom. Han havde glædet sig til et nyt besøg hos venner på den egn, hvor han mødte jysk gæstfrihed for de mange år siden. Agnes og Børge Berthelsen deltog i begravelsen,der overværedes af flere af veteranerne.

For dem, der vil vide mere om disse gutter, er det en god idé at se op i vort lokale og studere før omtalte materiale.

Fra det franske besøg ved Verdenskortet.
Fra venstre: Villy Jensen, Gert Christensen, Borgerforeningens formand, Karlo Berthelsen og bag denne Carit D.Sørensen, Handelssstandsforeningen. Imellem de to Albert'er ses Børge Berthelsen. Yderst til højre den nylig afdøde.